

Poštnina plačana v gotovini.

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

XII.

JUNIJ 1935

6.

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

Izhaja vsakega 20. v mesecu. — Celoletna naročnina Din 30.—.

Posamezna številka stane Din 3.—

Urejuje: Dolfe Schauer

Uredništvo ne vrača nenaročenih rokopisov. Prispevki, recenzijski izvodi in dopisi naj se pošiljajo na naslov urednika, Ljubljana. Pražakova 11/III

Upravništvo: Kolodvorska ul. 7.

Izdaja: Kmetijska tiskovna zadruga v Ljubljani, r. z. z o. z. (Stanko Tomšič)

Glasilo Zveze kmetiskih fantov in deklet v Ljubljani.

Tiska „Tiskarna Slatnar“, družba z o. z. (Vodnik in Knez) v Kamniku.

VSEBINA:

Venceslav Winkler: Potoška mladost. — France Artnak: Pomladanska. —

Peter Janežič: K maši. — Janko Furlan: Mladina v tebi je ... — Vlado Krefc:

Sožitje kmetijskega stanu. — Iz Zveze kmetiskih fantov in deklet. — Ali veš?

— Kotichek za dekleta. — Zapiski. — Listnica uredništva. — Uganke.

Neodvisen, res pravi ljudski dnevnik Slovencev je samo

„Glas Naroda“

Čitajte ga, postanite njegov stalni naročnik! Postanite pa tudi njegov solastnik s tem, da pristopite k zadrugi „Narodna Prosveta“ in postanete soodločujoč činitelj pri vprašanju, kakšen naj bo „Glas Naroda“!

Pišite na upravo, ki je v Ljubljani, Nebotičnik.

PUCH kolesa

so že preko 85 let preizkušeni izdelki. — **Odlikujejo** se po kvaliteti, močni in zanesljivi konstrukciji, imajo miren in lahek tek. Pravkar došle nove **kromirane** modele dobite tudi na ugodna mesečna odplačila.

IGN. VOK, Ljubljana

Tavčarjeva ulica št. 7.

Podružnice:

Kranj, Novo mesto, Celje, Miklošičeva 7.

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

6.

JUNIJ 1935

XII.

Potoška mladost

Venceslav Winkler

Povest

»Kolikor bo prav. Zaradi dolga namreč. Potrpeti bo treba vsaj to leto, dokler se kaj ne izpremeni...«

Sedela sta nekaj časa tiho. Zdaj pa zdaj je mati globoko vzdihnila, kot da jo tišči težko breme. Vsi lepi dnevi, ki jih je preživela z umrlim možem, so šli mimo nje. Zdaj ni mogla razumeti, da se bo vse zrušilo. Tiho je zašepetala:

»Pa bi se oženil, Drejc!«

Fant se je hripavo zasmel.

»Ravno sedaj! Preklicano bi bila neumna, ki bi me marala. Tudi nočem, da bi pravili, da sem se zaradi denarja.«

Stare rane so se zbudile. Spomnil se je Maričke in stisnil zobe. Skušal se je potolažiti, da je zdaj prav za prav vseeno, da je boljše, da sta se razšla. Nemiren je vstal in pogledal za delom...

Proti poldnevu se je prikazal kovač. Počasi je zavil proti hiši in se oziral po vrtu.

»Boš tudi ti kupoval?« je dejal grenko Andrej, ki je prišel iz hleva.

»Kupoval? Kaj boš prodajal? se je čudil Janko.

»Menda ne bo drugače,« se je umikal fant.

»Tako hudo pa menda še ni!« je zrastel kovač in stopil bliže. »Sicer je res, da se Boštjančič nekaj vlačí po Potoku, a če ne prodajaš, ne more nihče kupovati.«

»To je vse res!« je vzdihnil fant.

»Ali si že preračunal vse?«

Fant je prikimal.

»Le za Trdino ne vem,« je dostavil.

Šla sta v hišo in kovač je začel listati po starih papirjih. Majal je z glavo in računal.

»Oče je bil čuden človek,« je dejal naposled. »Tu mora biti kaka napaka. Prehudo se pač ni zadolžil v tistih časih. Toda to, da vozite vsako leto krcelje za obresti...«

Spogledala sta se. Andrej je umaknil oči in dodal:

»Bog ve, kako je...«

»Pojdi gledat!« se je vzdignil kovač. »Dokler tega ne veš, je vse drugo zastoj. Pojdi in plačaj!«

»Plačaj!« se je zasmel Andrej. »Kako naj plačam, če ni denarja!«

Kovaču so čudno gorele oči. Stal je sredi sobe in prsti so mu trepetali.

Drzno je zastavil nogo in hotel nekaj reči.

»Denarja ni,« je izjecljal.

Zazvonilo je poldan. Gledala sta se in molčala.

»Plaćati moraš in denarja ni,« je vrelo v kovaču.

Nenadoma se je zganil. Zgrabil je klobuk in zaklical:

»Čakaj!«

Andrej je gledal za njim. Tesnoba je izginila iz njegovega srca in zazdelo se mu je, da se bo nekaj uredilo. Dosti sicer ne, številke so bile pretežke.

»Da,« je vzdihnil, »ko bi bili to Potočani! Toda s Poljanci se ni šaliti...«

Mati ga je iskala, naj gre jesti. Ubogal je in šel, a ni mogel spregovoriti niti besedice. Janku se zdi, da ni vse v redu. Mogoče ima prav. Treba bo le stopiti in pogledati, kaj je z dolgom...

»Kaj boš popoldne?« je silila vanj mati.

»Ne vem,« se je branil. Ni se še mogel odločiti.

»Okopavati bo treba,« je mislila starka, a fant je ni poslušal. Vzdignil je sicer glavo in jo pogledal s široko odprtimi očmi, a se je videlo, da misli na nekaj drugega.

Takoj po kosilu se je vrnil kovač.

»Pojdeš?« je vprašal.

Andrej je prikimal.

»Na!« je privlekel iz listnice par stotakov.

»Kako?« ga je pogledal fant.

»Trdini plačaj! Misliš, da je kaj več? Bog ne daj! Na vsak način moraš plačati, ne daj se odgnati. Pa pobotnico zahtevaj!«

Andrej ga je še zmeraj začudeno gledal:

»Kje si dobil denar?«

»Ne zijaj! Nekaj je mojega, nekaj je dal Frenk. Trdine ne poznaš, ker si še premlad. Le napravi se!«

»Moj Bog!« je šepetal mladi Gantar.

Stopil je v vežo, vrgel si v obraz perišče vode in se obrisal. Mimogrede se je počesal, oblekel se in vzel klobuk. Kovač ga je čakal pred hišo.

»Za vasjo pojdi! Boljše, če te ne vidi!«

»Dobro, dobro,« je ponavljal in zavil čez vrt.

Kaj se kovaču tako mudi? Trdina je res volk, a tak menda spet ni, da bi ga radi tega davil, saj je najbogatejši izmed vseh Poljancev. Če je res tako malo, da bo s tem opravil, mu ostane še vedno sedemnajst tisoč.

Gledal je v zoreče žito in računal, koliko bi vrglo, če bi bilo njegovo. S krompirjem ne bo dosti, preveč ga je segnilo. Če bi se živina vzdignila... Ali pa les...

Sonce se je upiralo v hrib in ga opojno mamilo. Zahotelo se mu je prostosti in veselja, pretegnil je roke in hotel zavriskati, a se je tisti hip vzdignil izza kapelice star človek in zadržal na cesto.

»Ožbolt!« je kriknil mladi.

»Seveda,« je potrdil starec, ustavil se in ga pogledal postrani. »Pa kam greš?«

Andrej se je spomnil kovačevih besed in je zamahnil z roko kar tjavendan.

»Nekaj opravkov imam. Kako pa vi?«

Ožbolt se je odkašljaj, nato je začel o vremenu, ki ni nič kaj pravo, preveč je bilo dežja in zdajle je že soparica. Fant mu je prikimal in sta šla proti Poljani, čenčala o malenkostih in mislila vsak svoje. Drug drugemu se nista hotela izdati. Starec je drsal in težko sopel, tožil je, da ga zadnje dni drži naduha, fant ga je pa prehiteval in vendar ni mogel naprej.

Malo pred Poljano se je Ožbolt ustavil:

»Malo moram počivati. Kar pojdi svojo pot in pusti me, čemu bi se mudil zaradi mene.«

Krenil je s ceste k starim macesnom in legel v senco.

»Pa pozdravljeni!« je zaklical Andrej.

Zavil je na Poljano. Sredi vasi na križišču se je ustavil. Ali naj bi šel najprej k Boštjančiču? Kdo ve, če bi bilo boljše. Odločil se je. Naj bo kot sta rekla s kovačem. Zavil je proti Trdini. Pri fari je udarilo dve.

»Ravno prav!« je zamrmral.

Stopil je v visoko hišo. V veži prvi hip ni ničesar razložil, nato je začel hoditi od vrat do vrat. Na enih kmalu od začetka je bil star napis »Pisarna«. Potrkal je. Nihče se ni oglasil. Potrkal je drugič, spet zastonj. Pritisniti na kljuko se ni upal. Čakal je, da bi kdo prišel od kod.

»Čudna hiša,« je mrmral. »Kaj ni nikogar doma?«

Strmel je po kamenitih stopnicah, če se kdo prikaže. Ogledoval je lepo poslikane stene, štel plošče v tleh in premišljeval, kako bi rekel, da bi bilo vse dobro in prav. Potem je še enkrat potrkal. Zdaj so se odprla neka vrata, starejša ženska je pogledala skozi nje in dejala:

»Kaj bi pa radi?«

»Ali gospoda ni doma?« se je odkril Andrej.

»Ne vem,« je odgovorila. »Kaj mu hočete?«

»Denar sem prinesel.«

»Denar?« Oči so se ji zasvetile. »Bom pogledala.«

Stekla je po stopnicah v prvo nadstropje in se kmalu vrnila z gospodom. Gospod Trdina je prišel golorok, mencial si je oči, ravno je nekoliko zaspal.

»Kaj bo dobrega?« je dejal prijateljsko.

»Dolg sem prišel plačati,« je povedal fant mirno.

»Dolg? Čegav pa si?«

»Gantarjev iz Potoka.«

»Gantarjev? Pa si kaj dolžan?«

»Bo že kaj, le poglejte!«

»Seveda, seveda!« je kimal gospod. »Kar poglejva!«

Šla sta v pisarno. Trdina je vzel iz omare debelo knjigo in začel iskati. Dolgo je iskal.

»Krelje smo vozili za obresti,« je razložil Andrej.

»Aha, aha!« se je spomnil Trdina. »To je tisti stari dolg.«

Vzel je drugo in potem je takoj našel. Gledal je v knjigo, gledal Andreja, potem se je nasmejaj:

»Kaj se ti tako mudi?«

»Plačal bi rad,« je rekel fant. »Zdaj imam denar, pozneje ga ne bo.«

»Kaj nisi tudi v posojilnici dolžan?« je mrmral gospod in gledal nekam skozi okno.

»Tudi nekaj.«

»Plačaj najprej tam. Meni se ne mudi. Ne bom te gnal z grunta.«

»Tudi tam bom plačal. Za oboje se mi mudi.«

»No!« je kratko rekel gospod ter še enkrat pogledal v knjigo. Malo je okleval, nato je zamolklo povedal:

»Štiri sto dinarjev! Imaš denar?«

Fant je molče izvlekel listnico, vzel iz nje štiri stotake in jih položil na mizo.

»Prav!« je pokimal Trdina in spravil denar. Zaprl je knjigo in jo položil v omaro.

»Torej pozdravljen!«

Fant je odkimal.

»Dajte mi potrdilo!« je rekel.

»Čemu ti bo?« je bruhnil gospod.

»Taka navada,« je trmasto pravil Andrej. »Na svetu se marsikaj zgodi, nikomur ni verjeti.«

»Za štiri sto dinarjev,« je mrmral Trdina in iskal papir.

»Čeprav za kovača!«

Fant je spravil pobotnico in se nasmejaj:

»Zdaj pa pozdravljeni!«

Trdina mu je prikimal in sedel za mizo.

Ko je prišel Andrej na cesto, se mu je zazdelo, da je sonce prečudno toplo in veselo. Za štiri sto dinarjev taka skrb! Bog ve, kolikokrat so bili že preplačani! Zdaj je konec žlahte, Trdina! Smejalo se mu je samo, ko je pomislil, da ima zdaj jasne račune. Da, kovač je že vedel, kako je s stvarjo. Kaj ga še tišči? Posojilnica? Tam ni mogoče obračati. Noge so se mu kar same obrnile skozi vas. Bela cesta se mu je smehljala, od vseh hiš je raslo veselje. Rože v oknih in vrtovih so ga mamile, da bi stopil in katero kar mimogrede odtrgal.

»Pri nas jih pa ni,« je pomislil.

Srečal ga je Petranov France.

»Kaj te pa nosi tod?« se je začudil.

»Opravki,« se je smejal Andrej.

»Ti, v nedeljo se oglasimo pri kovaču, povej mu!«

»Glej, glej!«

»Nekaj se pomenimo! Pa zdrav!«

Odhitel je mimo hiš na polje.

»Ta in še nekaj jih je, kar je dobrih. Vsi drugi vlečejo po starem. Jutri bo lepa nedelja!« je presodil po nebu.

Pred Boštjančičevo trgovino je sedel na klopi stari Ožbolt. Ko je zagledal Andreja, je osupnil, fant se je pa zasmejaj:

»Glej no, kaj sva spet skupaj!«

Starec je bil v zadregi, a je vseeno priznal, da čaka Boštjančiča.

»Nekaj sem prinesel. Viš, hudi časi so, no, zdaj se bom menda rešil.«

Andrej je sedel:

»No, prinesiti mu ne morem nič. Le vprašati sem prišel, če bodo kaj pritisnili.«

»Seveda, zdaj, ko je oče umrl.«

Ožbolt se je razgrel in začel praviti, da niso več časi, kot so bili svoje dni. Grunti gredo kot nič. Vse je bolno. Kar človek prime, vse se mu podere. Blagoslova ni več. Ali je Bog zapustil ljudi ali so ljudje Boga, nekaj se je zgodilo, tisti stari red kot je bil včasih se je izpremenil.

Čez četrto ure je prišel gospod Boštjančič.

Ožbolt je vstal in pozdravil.

»Kar z menoj, kar z menoj!«

»Andrej je počakal v veži, starec je stopal za Boštjančičem v pisarno.

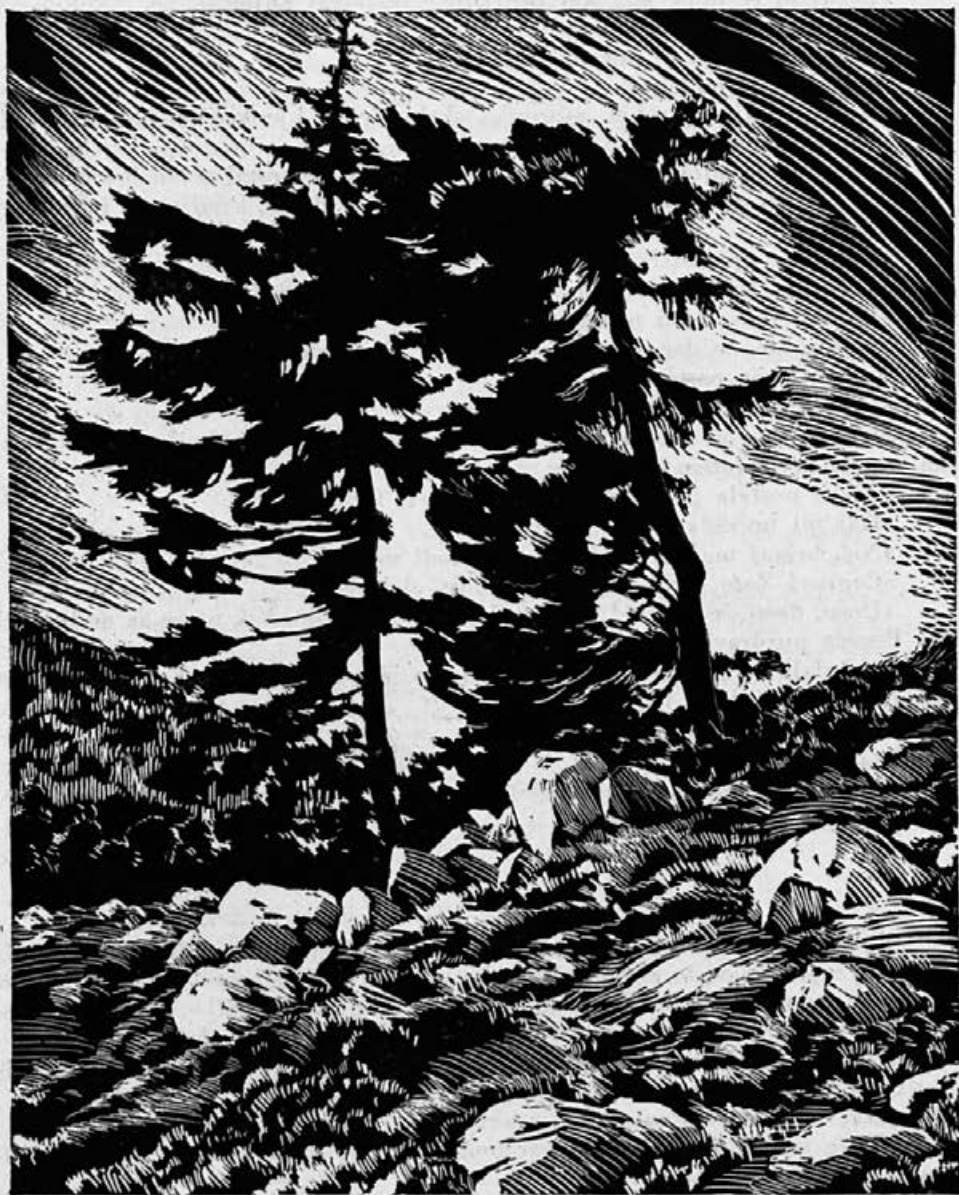
Minilo je precej časa. Andrej je že neštetokrat prečital vse napise o uradnih urah in o obrestovanju. Premeril je vežo po vseh straneh in postajal je že nestrpen, ko se je Ožbolt vrnil. Gledal je v hranilno knjižico in majal z glavo.

»Ste opravili?« je dejal in se prerinil mimo njega.

»Kaj boš povedal?« se je vzdignil Boštjančič.

»Zaradi dolga,« je bil v zadregi fant, »kako bo zdaj? Kdaj bo treba plačati?«

»Plačati? Zmeraj, kadar prineseš.«

Pavle Medić: Vihar v planinah

Le s težavo je razložil Andrej, kaj bi rad vedel. Boštjančič se je čudno smehljal in trkal po mizi.

»Bodi brez skrbi! Tako na koncu tudi nisi. Zaenkrat, zaenkrat te pustimo pri miru. Bomo videli, kako boš gospodaril. Le pljuni v roke.«

»Ali se vse ujema?« je hotel vedeti fant in izvlekel knjižico.

»Zakaj bi se ne?« je rekel Boštjančič in odprl knjige.

Andrej je potrpežljivo čakal.

»Vse je v redu,« je povedal gospod.

Andrej se je oddehnil.

»Hvala lepa!« je rekel. »Človeka skrbi, če ni kje kakšna napaka.«

»To je nemogoče!«

Andrej se je opravičil in odšel. Njegov korak je postal trden in oči jasne. Vedel je, da bo moral delati, delati več kot delajo drugi. Pred vasjo je dohitel Ožbolta.

»Kako ste opravili?«

»Težko je, težko, nosim in nosim, a se kup noče znižati.«

»Kaj bo vam, dosti ne bo treba!«

»Še dve sto, še dve sto in jaz sem star, fant, star!«

Andrej se je nasmehnil.

»Dve sto dinarjev, to ni nič!« ...

Sredi potoka je srečal Maričko. Ni ga pozdravila, umeknila se je k hiši, ko sta šla z Ožboltom mimo.

»Ali si postala prevzetna!« se je ustavil fant.

»Kaj mi hočeš?« ga je pogledala.

»Nič, brigaš me! Le tako tiho ne hodi mimo!«

»Čeprav! Zase skrbi, saj imaš zadosti dela!«

»Dosti, dosti, še preveč! Takega dela nima vsakdo. Viš, pa se ga ne bojim! Pa Pepeta pozdravi!«

Pogledala ga je ostro, a čudno žalostno in odšla po vasi. Fant je skomignil z rameni in dejal Ožboltu:

»Zdaj se vsega tega ne bojim!«

Starec je pokimal.

»Če boš zadosti znal, boš prestal.«

»Bom!« je potrdil fant...

VI.

V nedeljo popoldne je ležalo na vrtu pri Frenku deset fantov. Zleknili so se po zeleni travi in si podložili roke pod glavo. Polglasno so peli in se pogovarjali o vseh stvareh. Zdelo se je, da so se slučajno sešli na nedeljski pogovor. Frenk je ležal na travi in polglasno pripovedoval:

»Ne gre, da bi vse obešali na veliki zvon. Preveč nas je. Pankrac hodi ves čas pred hišo sem in tja in gleda na to stran.«

»Kaj nam hoče Pankrac!« je zamahnil eden izmed fantov.

»Tisto je res. Toda vsaka stvar ima prijatelje in sovražnike. In mi bomo imeli zadnjih več kot prvih.«

Razvneli so se v nekaj čisto vsakdanjega, prerekali se, dokler ni dejal Matic kratko:

»Pustimo to! Zdaj smo menda vsi.«

Spogledali smo se. Deset jih je bilo, sedem Potočanov, dva Poljanca in eden z Vrha.

»Kaj bomo torej?«

Frenk se je odkašljajal:

»Kar po domače! Da nas povsod grize stiska, to že vemo. Davki, dolgovi, nizke cene in še slabo vreme. Kje je krivda, je zdaj vprašanje, ali so drugi vse obrnili, ali je to naša napaka.«

»Menda bo vsakega nekaj«, so pripomnili nekateri.

»Da, bo že res. Vsaka stvar raste od spodaj navzgor. Prej ko hočemo druge popravljati, moramo biti sami dobri. Kaj mislite?«

»Pravijo, da je treba najprej pred svojim pragom pomesti.«

»Torej začnimo. Treba bo salamensko pljuniti v roke. Kdo danes gospodari v fari? Trije, štirje! Zakaj drugi ne? Ker ne znamo. Pravite, da je za to potrebna oblast, denar? Kdo pa je dal tem ljudem oblast in denar? Mi sami. Niti prosili nas niso, včasih smo jih prisilili. Zdaj je seveda narobe, a kar čez noč se ne da izpremeniti.«

»Kaj bomo mi izpreminjali, ko nič ne pomenimo! Kar okoli sebe poglej!«

»En sam seveda ne, vsi skupaj pa. Boš videl čez čas.«

Oglasil se je Petranov France:

»Ne vem, kako je to, tudi tam, kjer je kaj skupnega, pridejo tisti ljudje do prve besede. Malo je treba pogledati po Poljani in se vidi.«

»Tega so krivi ljudje sami,« je pravil Frenk, »ljudje mislijo, da nihče drugi ne zna česa kot taki ljudje in jih rinejo na prva mesta. Ko bodo prišli ljudje do spoznanja, se bo to izpremenilo. Ljudi je treba izobraziti.«

»Seveda,« se je raznel Matic. »Govoriti je treba. Beseda največ zaleže. Vsaka drobtinica lahko odpre oči. Pa brati je treba. Janko, ti nam boš dajal knjige!«

»Kje naj jih pa jemljem? Vse sem razdal in drugih ne morem dobiti. Takih knjig nam manjka.«

»Vse bi morali razburkati. Ljudje čakajo na božjo pomoč. Bog ne bo pomagal, če sami ne začnemo z delom. Kar preštejte hiše v Potoku, ki so brez dolga! In kdo je plačal davke? Res je nekaj takih, ki so sami krivi. Pravdarji in pijanci so sami sebi grobokopi. To gre vse eno iz drugega. Prej se ni nikoli čulo, da bi se mož in žena prepirala, zdaj se jih je že nekaj razšlo. Poleg tega nihče ne misli korak predse. Za Pankraca ni nikomur žal denarja, za knjigo pa. Pride ciganka v vas, meče karto in vse dere za njo. Cel teden ne govorijo drugega. Kar pogledjmo si v obraz: tako so nas naučili očetje: piti, metati karte, zabavljati in razsajati ponoči. Če smo se tu zbrali, se nismo kar tja v en dan, temveč, da si odpremo oči. Ali ni tako?«

Nekaj jih je molčalo, nekateri so pritrdili.

»Grenko je, tolči po samem sebi, a ni druge poti. Manjka nam denarja. Na cesti ga ne bomo pobrali. Iščimo! Trgovci zahtevajo dobre pasme, mi prodajamo koščene buše. In kaj je s prašiči in jajci. Naša zemlja je dovolj velika, da lahko nasiti vse ljudi, le vsak košček je je treba obdelati. In to se ne da kar tako mimogrede in na tak način, kakor so delali stari očetje. Novi časi, novo delo. Naučimo se kmetovati, naučimo se prodajati in bo več denarja. Kmetška moč bo zrasla z blagostanjem. Pota moramo pa pripraviti mi.«

»Ti misliš na gospodarstvo,« je segel vmes Petranov, »ti hočeš vse od spodaj navzgor. Kaj pa narobe, ali bi ne bilo tudi dobro? Kmet naj bi dobil oblast v roke in ravnal postave in zemljo.«

»Tako, tako!« so prikimali nekateri.

Frenk se je zasmel:

»Do oblasti se ne pride preveč nalahko. Najprej je treba imeti ljudi in močno gospodarsko ozadje. Kdo bo dal beraču oblast v roke? Združiti se je potreba, napraviti najprej temelje in šele potem graditi naprej. Tudi tvoje bo prišlo, France, in mora priti, zakaj ves napredek nima pomena, če ti ga ravna drugi in navadno v svojo korist. Pa to se zgodi potem samo ob sebi in

mirno, nihče se ne začudi. Najprej uredi svoj dom, nato šele misli, da boš kdaj župan...»

»Prav!« so pritrdili vsi.

Nekaj časa so molčali in mislili vsak svoje, nato je dejal eden:

»Pa bi šlo vse to pri nas? Poglej Potok! Kdo ima besedo? Kako hočeš to zanesti med ljudi? Ali misliš, da ti bodo verjeli?«

»To je že res,« je zamišljeno potrdil Frenk. »Nam ne bodo verjeli, dokler jim prav do zadnje besede vsega ne razložimo. Če pride Boštjančič, Trdina ali pa Čiček in pove prav isto, bodo vsi drli za njim. Na to moramo biti pripravljene. Sicer pa ni treba, da bi bili vsi z nami. Mlade je treba dobiti, stari bodo tako samo godrnjali. Potem pojdemo pač od hiše do hiše, brez trpljenja ni zrasla še nobena dobra stvar.«

Spet so se razvneli in začeli presoјati ljudi. Šli so v mislih od grunta do grunta in šteli. Dobra tretjina bi jih delala z njimi. Trudne oči so se razgibale in se iskriale. Frenk je izvlekel papir in razkladal, kaj bi se lahko napravilo. Kovač je mahal z rokami in dopovedoval Petranu, kako naj napravijo poljanski fantje. Potem pridejo še dekleta. Za začetek, ko bodo še viharni dnevi, naj stopijo na dan samo fantje. Nekaj bo treba ustanoviti. Niso si bili še čisto na jasnem, kaj naj napravijo, zadrugo ali društvo. Roke so jih srbele, na vseh koncih bi radi prijeli. Kovač je svaril. Počakati je treba, da se prvo navdušenje poleže. Frenk je vlekel iz žepa pravila, vse je sililo vanj in hotelo vedeti, kako in kaj.

»To je samo primer!« se je branil fant. »Saj še ničesar ne vemo, niti se nismo natančno dogovorili. Kar na nos na vrat ne moremo začeti.«

»Saj smo vsi za to,« so se oglasili. »Čemu toliko govorenja? Vsak pripelje najmanj še tri.«

»Sami delali, sami gospodarji. To bo lepa stvar. Kar začnimo!«

»Dobro!«

Pomladanska

France Artnak

*Ko da je nežna ljubezen razkrila srcé,
tak sem te dni, ko je prišla pomlad:
rad bi se s soncem igral,
poljubljal deklicam bele roké
in tekal z otroki prek razcvetelih trat.*

*Ah, pa je veter s severa
vse cvetje umoril
in mrzlo me je v duši zbolela pomlad —
mladost, ki je nisem užil.*

*Sedaj je še deklicam za soncem hudo
in s trepetom v duši čakajo,
da bi zopet prišel in jih vzljubil kdo.*

K maši

Peter Janežič

Zvonovi farne cerve na hribu so se oglasili; mogočno je donel njihov glas preko zelenih polj žita, ki se je nalahko priklanjal proti vzhodu, kot pri-srčen pozdrav vzhajajočemu soncu. Sobarica se je dvigala iz zemlje kakor mežikanje hudobnega dekleta. Poslednji ostanki hudobnega oblaka dima, ki se je dvignil zjutraj iz vaških koč, so se izgubljali tam daleč proč od vasi v temnem gozdnem kotu. Iz tihega smrekovega gozda je prihajal glas kravjega zvonca čimdalje bližje in bližje; za njim pa še drugi in tretji... Prihajali so vaški pastirji s čredo. Ob nedeljah je med vaškimi pastirji nedogovorjena tekma, kdo po prej vstal in kdo bo prej živino napasel, vsaj do maše v farni cerkvi. Razumljivo je, da kmetski gospodarji teh tihih tekem ne zabranjujejo, ampak jih po svoji moči še podžigajo:

»Poglej no, lenoba, že enkrat iz svojega brloga; sosedov je že domov pri-gnal,« tako kliče običajno oče sina, pastirja...

»Dajno, obleci se hitro; boš vse zamudila,« priganja mati svojo hčer, ki se ne more ločiti od zrcala. »Ljudje gredo že k maši!«

»Kdo neki; če stopica stara Rogovilčeva Marjetka! Kadar gre ona v cer-kev, imamo navadni kristjani še dobro uro časa.«

Rdečelična hčerka čaka drugih ljudi, drugačnih obrazov, ki pa po navadi prihajajo bolj pozno z rožo v gumbnici, z veselimi koraki in s prešernim sme-hom na obrazu... Pa kdo bi zameril hčeri, ko se pa še mati najmanj petkrat postavi pred zrcalo, predno odide k maši. Skoro bi rekel, da je tudi njo prev-zel napuh. Pri odhodu tako odzgoraj navzdol pogleda svojega možička, ki si izmučen od tedenskega dela in peze let počasi oblači praznično obleko, kakor bi mu hotela reči:

»Ha, stari, danes jih opazuj, kako me bodo še pogledovali in občudovali; na drugi strani pa pomilovali zaradi tebe, mršave reve...«

Počasi stopa stara ženica, Rogovilčeva Marjetka, v reber k cerkvi, k maši. Tarejo jo leta in naduha; dvanajst v bedi in siromaštvu porojenih otrok je bila velika zavora njenim nogam. Včasih postane sredi klanca, se opre na le-seno ograjo ob potu in malo pokašlja, izkašljava — življenje. Ve, da se ji bliža smrt z naglimi koraki, zato zbira zadnje življenske moči, hodi v cerkev in vdano moli. Ob potu pa cvetijo jablane in hruške; duhtenje njihovega cvet-ja opaja človeka. Čebele, metulji in druge žuželke brenčijo med cvetjem in srkajo sladki sok.

Pri cerkvi pride Marjetki nasproti njena stara znanka, Matjaževa Franca; je nekoliko mlajša in tudi sicer ji starost še ni začrtala ostrih gub na čelo. Go-dilo se ji je prilično dobro, saj se je bila poročila na cel grunt.

»Kaj boš pa sedaj napravila, Franca? Ali boš tožila mladega za prevžitek? Sem slišala, da ti ne daje vsega, kar imaš zgovorjenega.«

»Še sama ne vem, kaj bi napravila; tožiti se, pravijo, da ni lepo in da je celo greh. Potrpeti je pa navsezadnje le težko.«

»Meni se pa le tako zdi, da je mlada gospodinja mnogo bolj kriva kakor gospodar. Ali ni to čudno, da se takale pritepenka, ki ni imela nič in je iz bajte doma, tukaj šopiri in napihuje kakor kakšna grofica?«

Franca je vsa srečna in zadovoljna, da je spet našla žensko, ki po vsem z njo sočustvuje, pa hitro nadaljuje:

»O, zdaj je že še, ko mladi z njo vleče, saj sta komaj tri mesece skupaj; počaka naj, da bosta tri leta, potem bo pa že videla kakšnega svojeglavca in kakšno trmo je dobila.«

»Kaj sem hotela reči? Tudi jaz sem si tako že večkrat mislila, pa sem bila rajši tiho...«

Tam neke od konca vasi se je pripodila gruča otrok; glasno kričijo, ko da bi se vrabci zapodil v zoreče proso. Tečejo po stopnjicah navzgor in se podijo dalje okoli cerkve, znotraj cerkvenega obzidja. Če pa jih opazuješ malo po bližje, kaj kmalu veš, čigavi so in kako žive. Polovica med njimi je bosa in nekaterim izmed teh so noge že kar razpokale od strjenega blata. Skoro vsi so oblečeni v hlače, ki niso bile ne dolge ne kratke, ampak tja nekam do srede meč, kar je zelo značilna poteza v obleki našega kmetskega otroka.

»Da le morejo biti ti otroci tako neumni, da se drve tukaj okrog cerkve kakor kozli na paši,« reče devetletni nadebudni sinček vaškega gostilničarja in trgovca; stoji ob strani s svojim tovarišem — sinčkom vaškega učitelja. Ne zdi se jima lepo razgrajati, ker so ju že doma poučili, da se tako ne sme obnašati. Postavita se vrh stopnjic na desno stran; pozneje se jima pridružijo še ostali razgrajajoči fantiči, ko pridejo k cerkvi odrasli ljudje. Na levi, nasproti dečkom, se zbirajo deklice; mirne so in tihe, ker se njihova vzgoja v marsičem loči od vzgoje dečkov. In mnoge kmetske žene in matere trpe na posledicah te vzgoje, ki zahteva od ženske samozatajevanje, ponižanje, trpljenje...

Od vseh strani in iz vseh vasi se vlečejo dolge procesije ljudi, ki hitijo v farno cerkev. Skupini deklet v lepih belih rutah sledi skupina fantov. Zadaj stopajo možje v resnih pogovorih o gospodarstvu, politiki, vremenu, vojni, dolgovih, pa tudi o krizi. Žene, kmetske gospodinje, pa se najbolj zanimajo za ženitve, oziroma možitve svojih in drugih otrok. Nesrečnež, ki hoče stopiti v zakonski jarem, je poprej predmet vaškega obrekovanja in opravljanja.

Tako se pomika procesija proti fari to pomladansko nedeljo, tako se pomika vsako nedeljo, včasih v soncu, včasih pa v dežju ali snegu.

Lipa, ki stoji pod starimi cerkvenimi stopnjicami v rebri nad vasjo, je bila velika in košata. Silne in mogočne so bile njene veje; posebno spomladi, ko je vsa ozelenela, je prav kraljevsko vladala nad svojo okolico. Kakor pa skoro nobena stvar na zemlji ne ostane neoskrunjena od človeških rok, tako tudi ona ni. Lani ji je nekdo pri nabiranju lipovega cvetja odlomil vrh. Ali se je to zgodilo po nesreči ali iz zlobe, kdo to ve. Mogoče je bila celo žrtev tuje zavisti, kajti vaščani, posebno mladina, so bili zelo ponosni nanjo. Vaški fantje so se ob nedeljah zbirali v njeni senci, dočim so se fantje iz sosednih vasi ustavljali ob bližnji cerkvenikovi hiši. Bil je to sicer nepisan, toda strog običaj, ki so se mu vsi pokoravali.

Skupini pod lipo se približuje počasi in zaspano Izlakarjev France, mlad fant, ki je komaj prišel od vojakov. Vendar pa mu je naporno življenje utisnilo izraz starca.

»Glej ga Franceta, kdaj pa si dal trebuh prat?« tako ga podraži eden fantov pod lipo.

»Saj ni tako,« popravi drugi »le s pokopališča je prišel na dopust.«

»Meni pa se le zdi, da so ga danes zjutraj petelini od dekleta spodili, pa je med potjo v koprive padel,« meni tretji in dregne tovariša, kakor bi ga hotel vprašati, če se je dobro odrezal.

France nekaj časa obstane in jih samo gleda; sam ne ve, kaj naj stori? Ali naj se smeje, ali naj se jezi in jih ošteje. Sprijazni se z mislijo, da je on tisti, ki mora plačati račun te šale ter jih resno zavrne:

»Tudi vi bi hodili s pokopališča na dopust in dajali trebuh prat, ko bi po dvanajst do štirinajst ur na dan dvigali sekiro in vlekli žago!« S tem zasuče pogovor na resno stran. Fantje se streznejo in začnejo drug drugemu pripovedovati, kaj je kdo delal, kje je bil in koliko je zaslužil. Iz njihovih besed zveni trpka resnica, da je treba v sedanjih časih prav pridno delati, kljub temu pa je zaslužek slab, pa naj se loti človek tega ali onega.

Tako in podobno pozdravijo vsakega novodošlega fanta. Posebno dobrodošel je fantovskim šalam novoporočen mož, ki še ne ve, ali naj gre z možmi naravnost v cerkev, ali pa naj se zadrži še malo pri fantih. Prvo zahteva ponos moža, drugo pa previdnost, da se izogne pikrim šalam nagajivih fantov, ki nikomur ne prizanesejo.

Par minut pred pričetkom maše je zbrana skoro vsa fara pred cerkvijo. Otroci so na vrhu stopnjic, v cerkvenem obzidju, dečki na desni, deklice na levi. Odrasla dekleta stojijo zadaj na levi in gledajo preko cerkvenega obzidja na gručo fantov pod lipo. Zdaj prihajajo le še tista dekleta, ki se hočejo prav posebno postaviti, bodisi da imajo novo obleko ali pa so tik pred možitvijo. Fantje jih spremljajo z različnimi mislimi, različnimi čustvi in različnimi opazkami.

»Poglej jo no, Marjanco, kako se je nališpala; celo svileno obleko ima, doma pa tiče do vratu v dolgovih,« reče eden. Nekateri se prezirljivo nasmehnejo; drugi pa gledajo za njo s poželjivimi pogledi, saj je Marjanca lepo in zastavno dekle.

»Micka je najlepša, pa naj reče kdo kar hoče,« opozori šepasti Nace, povsod uvaževan vaški brivec, fante na mimoidočo. Pravzaprav ni bilo nič takega na njej, kar bi lahko vzbujalo pozornost in jo dvigalo med vaške krasotice; tudi oblečena je bila preprosto. Toda nekaj drugega je skominalo fante po njej. Bila je hči najbogatejšega kmeta v vasi in govorilo se je, da bo dobila tako veliko doto kot nobena druga ne, ne od blizu, ne od daleč.

»Ančka gre pokoncu kot bi bila samo ona v celi fari. Pa še lepa ni bogve kako!«

Tako fantje ocenjujejo vsako mimoidočo; nobena ne uide njihovim očem in njihovi sodbi. To dekleta dobro vedo, zato se nekatere kolikor mogoče lepo oblečejo, druge pa pridejo predno se fantje zberejo pod lipo.

Že precej prileten fant, kateremu oče nikakor noče izročiti posestva, pravi:

»Saj bi se človek že kako oženil ali kje naj začnem? Če je lepa nima nič pod palcem; če pa kaj ima, je pa taka, da jo je strah pogledati; zato je najboljše, da človek kar sam ostane.«

Pri teh besedah se fantje spogledajo in pomežiknejo.

Še enkrat pozvoni v cerkvenem stolpu; cerkvi se približa župnik. Prvi ga zagledajo otroci in brž stečejo v cerkev; za njimi se požurijo dekleta in večina fantov, ostali pa še ostanejo pod lipo.

Tako se je godilo in se godi vsako nedeljo, vsak praznik, še danes. Otroci doraščajo v fante in dekleta; korajžno stopajo v zakon, rodijo otroke, se mučijo in trpijo ter starajo — vse svoje življenje pa hodijo po stari navadi k maši.

Mladina v tebi je . . .

Janko Furlan

Nobeno čudo ni, če vidimo prvenstvo ali začetni člen gospodarstva v proizvodnji, saj smo od nje tako zelo odvisni in so prav tukaj prvi in najmočnejši predstavniki bogastva, ki imajo povsod svojo odločilno besedo in svet ali kraljestvo zase, s svojimi ločenimi interesi. Le-ti so, v tako kričečem nasprotju z interesi ljudskih množic, da je socialno stanje, ki ga pravkar doživljamo, njih naravna posledica.

To je ena plat izkoriščanja, ki ga vrši kapitalizem v proizvodnem procesu nad delovnim človekom; to vrši na način, da mu ne vrne polne protivrednosti za njegovo delo.

A tlaka kapitalizmu zajema mnogo večji krog, ker se razteza tudi v drugo smer — na takozvani trg, kjer se pojavi neutešena strast zlata = premoženja, bogastva lačnih še v bolj zgoščeni obliki. Ne mislimo v tem primeru naših branjevskih, zelenjadnih in drugih mestnih trgov s siromašnimi podeželskimi pridelki, ampak one zakulisne trge, ki zalagajo z eno ali drugo dobrino — blagom cele kontinente; v mislih imamo prav tako gospodarsko odločujoče veletrgovske centre, od katerih zavise dolge verige trgovcev. Ta trg pa so končno le množice, ki se pojavijo v lastnosti potrošnika (kupeca blaga) ali konsumenta. Tako smo potisnjeni med dvoje mlinskih kamnov: prvi je proizvednik, ki brusi delavca, bilo ročnega ali duševnega, drugi pa trg ali potrošnja. Tam je delavec prodajalec, tukaj kupovalec.

Ali je možno priti temu prokletstvu v okom in kako?

Na to morejo odgovoriti potrošniki, katerim so namenjeni tovarniški proizvodi. Samo njim se proizvaja, samo potrošnji, ki prične s prvim rojstnim dnevom in se vleče do poslednjega utripa življenja. Vsako živo bitje vrši to funkcijo, ki je neka nujnost v presnavljanju. Zato je jasno, da se kapitalistična težnja tukaj uveljavlja mnogo bolj in lažje, nego v proizvodnji, ker zajema vse človeštvo.

A prav tolika je tudi resnica, da je prav na tej strani najlažja možnost, izogniti se brezobzirnemu izkoriščanju. Sami potrošniki nosijo ključ in orožje, ki morejo z njim izpodnesti tla izrabljanju. To vedo prav dobro mogočni trgovski kralji, zato tudi tak — dasi bolj zakulisen boj — združnemu pokretu in sicer onemu, ki organizira potrošnike. To so nabavljalne zadruge.

Z ozirom na dejstvo, da plača potrošnik za usluge vmesne trgovine, razdelitve, kreditne zgube, za potrato časa in moči v trgovinah na drobno 20 do 30%, često celo 50 — 100% pribitka, je pač jasno, da je vprašanje potrošnje prav tako važno kot ono produkcije in plač. Nedvomno je krivično in nespartmetno, če plača potrošnik = kmet, delavec, uradnik v zadostitev svojih potreb za hrano, stanovanje, obleko i. dr. dobro četrtino posrednikom za usluge, ki jih more vršiti sam.

Kam se zlijejo ti ogromni zneski, ki jih tako odvajajo milijoni potrošnikov? Ali jih ljudstvo dobi nazaj? Da, a le toliko, da se gospodarsko docela ne izsuši, dočim bi morali po pravih normalnega gospodarskega življenja krožiti v polni meri med delovnimi skupinami. Namesto po poti vračanja, gredo sredstva v predale gospodarskih mogočnežev.

Tako izgubljam svoje gospodarske sokove za usluge, ki jih moremo vršiti sami.

Da, sami bi jih lahko vršili, a ne kot razgnani poedinci, nebogljeni in neznatni, ampak kot zedinjene skupine, ki se sklopijo in zlijejo v orjaško

gospodarsko trdnjavo. Kako mogočna bi bila taka trdnjava izvemo, če preračunamo izdatke za letne nabavke naših kmetijskih domov. Kaj vse bi si mogli ustvariti in priboriti s tem velikim kupom prihrankov!

Tako nam je lahko jasno, da smo svojega suženjstva krivi tudi sami. Udano smo klonili hrbtenice in čakali, da se breme zlahča, čakali smo pravičnosti od strani neugnane sebičnosti, le na sebe smo pozabili.

Ne čudi se, mlada rast, če še vedno šepčejo naše uvele ustnice pokorščino in ponižnost na levo in desno. Tako je bilo naše vkovano življenje, taka vzgoja poklicanih in nepoklicanih učiteljev. V takem strahu pred svojimi lastnimi dobrimi mislimi in načrti, ki so se nam morda tupatam porodili, ni mogla vzkliti borbenost.

Borbenost pa je v tvojih prsah, v tvoji mladi volji, ki raste iz zavesti in ponosa, kdo, kaj in čemu si; ki vidiš in občutiš vso našo sramotno bol, slično oni iz lastne hiše krivično poganega človeka s ceste. Ti se zaganjaš v vrtinec življenja z jasno izklesanim ciljem, ki ga mi nismo poznali. Zato smo garali skozi blatno življenje uprti sami v svojo bol. Nismo poznali vezi, ki spajajo človeka s človekom.

Že valovi tvoj glas od kože do kože, od sela do sela in čez vso našo lepo zemljo, koder smo si bratje po krvi, a še bolj po trpljenju. Slišimo vedno jačje veliko in pomembno besedo: živeti hočeš v delu, ki je edini tvorec kulture in nam edino moli v roko žezlo pravice. A prav tako zahtevaš tudi neokrnjene plodove svojega dela.

Polna si, mladina, mladih borbenih sokov, polnih jeklene volje. Cilj ti je jasen, zato bo nedvomno bolj svetla tudi tvoja bodočnost.

Na tebi je, mladina... Kleši in kuj!

Sožitje kmetijskega stanu

Vlado Kreft

Že nekaj let opazujem, da skoraj vsi javni delavci na raznih zborovanjih povdarjajo pomembnost kmetijskega stanu za državo. Mnogim je postalo to povdarjanje kmetijskega stanu vsakdanja fraza, brez globljega pomena. Povdarek pomembnosti kaže sicer veliko zanimanje za stan, toda kljub vsemu pogrešamo resnih in stvarnih načrtov, ki bi poizkušali, kmetijski stan duhovno združiti in gospodarsko pojačiti.

Kmetijski stan je treba stanovsko združiti, pravijo vsi starejši poborniki kmetijskih pravic. Še močnejši klic k združitvi prihaja iz vrst mlade kmetijske generacije.

Organiziranju kmetijskega stanu ne nasprotujejo samo oni, ki vidijo v njegovi skupnosti konec svojih sebičnih teženj, organiziranju se posebno upira naša stara kmetijska generacija, ki se ne more otresti duha starokopitnosti in konservativne mentalitete; le-ta je sicer bila v času avstrijske raznarodovalne politike rešitev slovenskega naroda, vendar povzroča danes v svobodni državi občutno škodo gospodarskemu položaju kmetijskega gospodarstva. Precejšnja ovira solidarnosti kmetijskega stanu pa je tudi njegova raznolikost.

Kmetijski stan je po svoji strukturi raznolik. K njemu ne spada samo kmet, kakor nazivajo po nekaterih krajih Slovenije le one, ki imajo večje posestvo in konje, nego tudi žalar, polgruntar, kočar, bajtar, kajzar (različni nazivi po poedinih krajih, ki pa pomenijo isto), poljski delavec, viničar, kmetijski obrtnik in kmetijska služinčad.

Vsi navedeni različni poklici so delovno povezani, le način vzgoje jih je duhovno odtujil, jim vcepil čut premoženjske razlike in jih v tem razdelil v več — in manjvredne. Namen je bil očiten: zasejati med člane kmetškega stanu sovraštvo in s tem preprečiti združitev, ki bi bila v škodo vladajoči manjšini. Lep primer je bivši avstroogrski volilni red za podeželske občine, ki je kmete razdelil v velikega, srednjega in manjšega posestnika, dočim kmetški neposestnik sploh ni imel volilne pravice.

Vsi navedeni poklici kmetškega stanu so enakovredni, ne samo raz stališča, da je zakon premoženja spremenljiv, nego tudi radi tega, ker kmetški posestnik brez poljskega delavca ali kmetške služinčadi ne more sam opraviti vseh poljskih del. Tako ne more posestnik brez viničarja — čuvarja kmetške gorice pričakovati dobro obdelanega vinograda. Enako vrednost pa tudi zahteva socialni čut posameznika. Praktični primer pa nam je kmetški posestnik z veliko družino. Ali so lahko vsi nasledniki na očetovem posestvu? Ne! Ali lahko vsi študirajo in vsi prejmejo velike dote, kar je pri sklepanju kmetških porok najvažnejše? Ne! Kje naj torej najdejo oni otroci, ki morajo z doma, svojo življenjsko eksistenco? Nekdaj so iskali novih poklicev v mestih, v tovarnah in rudokopih, danes ostajajo na vasi in poklici kmetškega stanu so jim najbližji.

Trenja in predsodke, ki še danes obstojajo med poklici kmetškega stanu, moramo odpraviti in skrbeti, da bo v družini vladalo sožitje in blagostanje. Poleg drugih tehtnih razlogov to zahteva sedanja gospodarska stiska, ki kmetškega stanu nikakor ne bi v taki meri prizadela, če bi bil složen in dobro organiziran. Klic po združenem kmetškem gospodarstvu postaja vedno jačji, ker le močna gospodarska zadruga bo uspela v boju proti nadvladi sedanjega kapitalističnega sistema.

Radi tega je dolžnost kmetške mladine, paziti na tovarštvo med članicami in člani, ker po nekaterih predelih Slovenije so še meje kmetških poklicev ostro začrtane in poedinci kmetškega stanu še prav radi povdarjajo premoženjsko razliko. Mladinsko gibanje ne sme in ne more dajati prednosti enemu ali drugemu poklicu: vsi so enaki, brez ozira na premoženje, bogastvo in siromaštvo. Vsi spadajo k eni družini, ki mora v bodočnosti ustvariti novo duhovno in gospodarsko kmetstvo, ki bo v temeljih drugačno od sedanjega. In če bo le en član družine zapostavljen ali celo odbit, veriga kmetškega stanu ne bo enotna, in stan kot tak ne bo mogel zadostiti vsem zahtevam nove kmetške miselnosti.

Človeška postava je in božja zapoved, da hlapec ubogaj svojega gospodarja! Ampak tudi je postava, nikjer zapisana, povsod veljavna, in tudi je Kristusov ukaz, da ne ženi gospodar hlapca od hiše, kadar ti je doslužil in je star in nadložen!

Ivan Cankar: Hlapec Jernej in njegova pravica

IZ ZVEZE KMETSKIH FANTOV IN DEKLET

USTANOVNI OBČNI ZBORI NAŠIH DRUŠTEV:

24. maja 1935: Skoke (preds.: Ajdič Miha, ppreds.: Babič Milka, blag.: Vohl Franc, taj.: Kac Franc).

REDNI OBČNI ZBORI:

10. marca 1935: Gotna vas (preds.: Stanko Kobler, ppreds.: Jože Mihelčič, taj.: Brule Ivanka, blag.: Stanko Mrvar). — 14. aprila: Bela cerkev na Dol.: (preds.: Cvetko Zorko, ppreds.: Tone Ferkolj, taj.: Tine Medveš, blag.: Lojze Vodopivec). — 28. aprila: Mlake pri Podzemlju: (preds.: Klepec Martin, ppreds.: Štravs Janez, taj.: Kralj Jože, blag.: Šegina Mato). — 5. maja: Zapoge: (preds.: Oblak Ivan, ppreds.: Bida Alojz, taj.: Hribernik Franc, blag.: Hočečvar Manca). — 12. maja: (preds.: Žužek Anton, taj.: Zabukovec Franc); Nova cerkev v Halozah: (preds.: Čermelj Hinko, ppreds.: Maučič Marija, taj.: Zajc Marija, blag.: Maučič Adolf); Teharje: (preds.: Tofant Anton, ppreds.: Lubej Pavel, taj.: Povalej Josip, blag.: Kamenski Ivan); Loče pri Poljčanah: (preds.: Gumzej Franc). — 21. maja: Šmartno pri Litiji: (preds.: Repina Franc, ppreds.: Rozina Lojze, taj.: Rozina Albin, blag.: Hostnik Pavel).

TEČAJI:

Društvo Mirna peč je priredilo praktični gospodinjski tečaj za dekleta, katerega je vodila tov. Pavla Remičeva. Vršil se je dvakrat tedensko in se ga je udeleževalo 25 deklet. Tečaj je dobro uspel in upamo, da je dal dekletom potrebnega znanja obenem pa mnogo doprinesel našemu kmeto mladinskemu gibanju.

Hlebče: Vseh 5 nedelj v mesecu marcu je prirejalo naše društvo kmeto-gospodarski tečaj. Na tečaju so se vršila sledeča predavanja: 10. marca: sreski vet. g. Jože Drolc: »Prva pomoč pri živalskih boleznih«; dne 17. marca: sreski kmet. ref. g. Oskar Kopitar iz Kočevja: »Travnništvo«; dne 24. marca notar g. Ivan Hanžič iz Vel. Lašč: »Pravni nasveti pri sporih med posestniki glede mej,

zaščita kmetov, ženitbena pogodba, oporo-ka«; dne 31. marca: ref. za sadjarstvo dravske banovine g. Ant. Flego iz Ljubljane: »Sadjarstvo«.

IGRE:

Zaplana: 22. aprila — žaloigra v 5 dejanjih »Lovski tat«; Hum pri Ormožu: 5. maja — igra »Domen«; Skoke: 19. maja — igra v 4 dejanjih »Dekle z rožmarinom«; Bela cerkev: »Dekle z rožmarinom«; Sv. Bolfenk pri Središču: 19. maja — gostovanje v Ivanjkoveih z igro »Ploha«.

PREDAVANJA IN RAZNO:

Sv. Bolfenk pri Središču: 28. aprila — g. J. Nardin, živinozdravnik: »Nalezljive bolezni domače živine«. — Studenice pri Poljčanah: 19. maja — Higijensko predavanje s filmom: »Higijena na deželi« in »Alkoholizem«; g. predavatelj je bil poslan od drž. zdravstvenega doma iz Maribora. — Draga pri Stični: 26. maja — načelnica Zvezinega ženskega odseka tov. Iva Bergant: »O pomenu žene v javnem udejstvanju in žene kot gospodinje in matere«. — Gotna vas: 22. aprila — izlet na Ljuban. — Pododbor Krško: 12. maja: izlet na Stojdrago (ob tej priliki se je ustanovil tehnični odsek za izvedbo Pododborove tekme košcev). — Zaplana: 26. maja — izlet k Cerkniskemu jezeru.

POROKE V NAŠIH VRSTAH:

Na binkoštni ponedeljek se je poročil tov. ing. I. Zaplotnik. Našemu marljivemu so-trudniku in njegovi družici na življenjski poti iskreno čestitamo in jima želimo vso srečo!

Gaberje pri Brežicah: Naš prvi predsednik in najagilnejši sodelavec za naš mladi kmeti pokret tov. Ivan Vidmar se je poročil 19. maja t. l. Iskreno čestitamo!

Št. Jernej na Dol.: Delovni član in odbor-nik tov. Čučnik Franc iz Stare vasi se je poročil s tov. Blatnik Reziko. Bilo srečno našemu mlademu zakonskemu paru!

»DOM MATIJE GUBCA« — SV. JURIJ OB ŠČAVNICI

Društvo kmetijskih fantov in deklet pri Sv. Jurju ob Ščavnici ponovno prosi vse prijatelje mladinskega gibanja, kakor tudi vsa tov. društva za prispevek h kritju stroškov gradnje doma. Vsem onim kmetijskim prijateljem in društvom, ki mogoče niso prejeli naše prošnje ali pa so pozabili na prispevek, smo ponovno poslali položnice z željo, da nas podprejo.

Graditev doma se bo v najkrajšem času pričela in vsak najmanjši dar je dobrodošel.

S tekme koscev DKFID Sv. Jurij ob Ščavnici

POSKUSNI KROŽKI

VPRAŠANJA ZA PRIDELOVALCE KROMPIRJA

Ing. Vinko Sadar

(Nadaljevanje)

35. Kako izgledajo poškodbe krompirja po strunah?
36. Kaj se zgodi, če je ranjena cima?
37. Na kakšen način se prenašajo bolezniki, ki uničujejo cimo in povzročajo gnitje gomoljev?
38. Ali je varno saditi krompir, čigar cima je bila uničena po plesni? Zakaj?
39. Ali morejo dati grmi, ki jim je cima že v juniju uničena, popoln pridelek?
40. Ali si tekom letošnjih opazovanj zapazil na krompirju kako bolezen? — Kako so izgledale poškodbe?

41. Ali si opazil na domači ali pa sosedovi njivi kako krompirjevo bolezen in kako so izgledale bolne rastline?

42. Kdaj je potrebno orati njivo za krompir?

43. Ali je potrebno za krompir globlje orati kot za žito?

44. Ali se sme oranje naenkrat močno poglobiti?

45. Ali je dobro, zrahljati zemljo v brazdi za plugom?

46. Ali si že videl, kako dela podzemni plug? (Če ne, se moraš potruditi, da to kje vidiš!)

47. Koliko ljudi bi bilo potrebno, da bi prekopavali zemljo za plugom v brazdi? V

knjigah stoji, da osem. O tem se je potrebno prepričati z lastno izkušnjo.

48. Zakaj mora ležati njiva čez zimo v sirovi brazdi?

49. Zakaj je potrebno, da se spomladi plug čim manj uporablja, pač pa čim najbolj brana?

50. Ali veš, kaj je vlača? Ali jo kdo uporablja pri sajenju krompirja? Ali vlača lahko nadomesti valjar? Ali uporabljaš valjar?

51. Kdaj je najbolje gnojiti krompirju s hlevskim gnojem?

52. Ali se sme navoziti hlevski gnoj spomladi na njivo?

53. Ali ostane gnoj vedno enako dober? Ali postane boljši ali slabši?

54. Od katerih krav je gnoj najboljši: od dobro krmljenih s peso, deteljo, z otrobi, ali od onih, krmljenih le s peso in slamo?

55. Kateri gnoj je boljši: ali oni, ki ga izvozimo na polje naravnost iz hleva, ali oni, ki je dolgo ležal na gnojišču, na dežju, da je bila gnojnica iz njega izprana?

56. Koliko krompirja daje gnojenje s 100 kg gnoja?

57. Koliko voz gnoja daje oče krompirju; koliko dajejo sosede? Koliko tehta voz gnoja? (Tečajnik naj stehta 1 voz gnoja).

58. Kako sadiš krompir, če si gnoj izvažal šele spomladi?

59. S čim moremo nadomestiti hlevski gnoj?

60. Kaj se seje za zeleno gnojenje? Kdaj? Ali je zeleno gnojenje na vasi udomačeno?

61. Ali je dobro, zalivati krompir z gnojico? Kdaj boš to delal?

62. Kako se prepričaš, ali se izplača dati krompirju umetni gnoj?

63. Katera umetna gnojila so za krompir najboljša?

64. Kdaj in kako se sipajo umetna gnojila? Kako se spravljajo v zemljo?

65. Kje se umetna gnojila kupujejo?

66. Koliko stanejo razna umetna gnojila?

67. Ali smeš trositi umetni gnoj na vlažno krompirjevo cimo?

68. Kakšne vrste krompirja naj se sadijo?

69. Kje boš zvedel, katere vrste krompirja so najboljše? Kakšen je eneidovec?

70. Kaj delajo poskusne postaje? Kje je najbližje taka postaja? Kje je najbližja kmetijska šola?

71. Zakaj je potrebno, menjati krompirjevo seme?

72. Največji pridelek dajejo največji gomolji. Zakaj se ne izplača saditi največjih gomoljev?

73. Kakšen bodi dober semenski krompir?

74. Ali je bolje saditi drobne gomolje ali rezati debele?

75. Ali je možno uporabiti za sajenje drobne gomolje?

76. Ali je dobro, da krompir pred sajenjem ovene?

77. S katere zemlje je najbolje, kupovati krompir za seme?

78. Ali je dobro, saditi krompir šele konec maja?

79. Zakaj bi bilo nevarno, saditi krompir zelo zgodaj n. pr. prve dni aprila, če bi bila spomlad zelo zgodna?

80. Ali je dobro saditi krompir gosto, n. pr. 30 cm drug od drugega?

81. Kako bi bilo, če bi sadili krompir zelo redko, n. pr. 1 m grm od grma?

82. Kako se pravilno sadi krompir pod plug? Ali se sme položiti kar na dno brazde?

83. Katere koristi nam daje sajenje krompirja v kvadratu?

84. Ali je pripravno, da sadi krompir pod lopato en sam delavec?

85. S čim pokrivamo krompir, posajen pod risanko (razčrtalnik)?

86. Zakaj je dobro, da se posajeni krompir povalja?

87. Zakaj je koristno, da se uničuje plevel med krompirjem?

88. S čim lahko uničujemo plevel, dokler je majhen?

89. Kateri plevel je najnevarnejši?

90. Ali in kdaj je možno branati krompirjevo njivo?

(Nadaljevanje prih.)

Ali veš?

ALI VEŠ?

1. Kako pridem po ceni do urejenega gnojišča?
2. Kakšne izkušnje imamo s pomlajevanjem travnikov?
3. Kaj je avtarkija?
4. Kaj je dota?
5. Kakšna naj bo kmetska zbornica?
(Glej odgovor štev. 5)

ODGOVORI NA VPRAŠANJA, STAVljena V ZADNI ŠTEVILKI:

1. Dober hlevski gnoj je najcenejše in najboljše gnojilo, ker vsebuje vse rastlinam potrebne gnojilne snovi in vrhu tega še zelo ugodno vpliva na lastnosti zemlje.

Gnoj sestoji iz dveh delov: iz suhega gnoja, to je stelje pomešane z blatom, in iz gnojnice, ki je tekoči del gnoja. Slednja sestoji iz živinske scalnice ter iz onih snovi, katere deževnica izpira iz gnoja. Gnoj in gnojnica, oba vsebujeta veliko rastlinske hrane.

Gnojilne snovi v gnoju in gnojnici so pa deloma le zelo rahlo vezane. Nekaj jih izhlapeva v zrak, druge so v vodi topljive in jih deževnica odnaša. Ako ne pazimo na gnoj in gnojnico, nam gre polovica gnojilne vrednosti v izgubo.

Gnojišče mora biti v senci, gnoj vedno dobro stlačen. S tem zmanjšamo izgubo z izhlapevanjem. Da ohranimo še vso gnojnico, je potrebno, da imamo dobro betonirano gnojnično jamo s tesnim betonskim pokrovom. Tja speljemo iz hleva vso scalnico. Ohraniti pa moramo tudi vso vodo, ki pade na gnoj in ga izpira. Zato mora biti pod gnojem betonski — lahko nagnjeni — tlak z odtokom v gnojnično jamo.

S tako napravo in s takim ravnanjem podvojimo gnojilno vrednost domačega gnoja.

Ing. B. W.

2. Pomlajamo nezapeveljen, še precej dober travnik, ki mu je ruša od starosti oslabela. Ne pomlajaj plevelnega travnika! Ako

je za pomlajenje potrebna več kot polovica množine semena, ki se rabi za nov umetni travnik, travnik raje spraši in zasej!

Ing. V. S.

3. Pri izvrševanju lastnega delokroga je občina samostojna, to se pravi ravna tako, kot se je zdi najprimernejše in najučinkovitejše. Občina je sicer tudi v tem oziru podrejena kontroli nadrejenih upravnih oblasti, vendar pa je to nadzorstvo formalno, to je, nadrejena oblast v glavnem samo ugotavlja, ali so sklepi občine v skladu z obstoječimi zakonitimi predpisi. Seveda se ta kontrola lahko z zakonom razširi in s tem zmanjša samoupravnost občine. Pri prenešanju delokroga pa je občina popolnoma odvisna od nadrejene oblasti, saj samo izvršuje dane naloge.

4. Zakonski drug nima sicer pravice na dolžni delež, gre mu pa, dokler se zopet ne poroči, manjkajoče spodobno vzdrževanje, kolikor ni krito z njegovim zakonitim dednim deležem ali s preskrbo, dogovorjeno za primer, da živi dalje kot drugi zakonec, ali naklonjeno v poslednji volji. V primerih, kjer je bil zakon ločen iz krivde preostalega zakonskega druga, seveda le-ta nima pravice do vzdrževanja iz zapuščine.

5. Na prošnjo nekaterih tovarišev ne pri našam še odgovorov, marveč ponavljam vprašanje, obenem pa tudi prošnjo, priobčeno v zadnji številki.

Urednik

DRAGE TOVARISICE!

Prav nič nisem zadovoljen z Vami! Obljubile ste mi mnogo, zelo mnogo, toda obljube — žal — niste držale.

Kako Vam ugaja priloga za vzorce? Po-vejte, sporočite svoje mnenje, da ga bom upošteval pri drugi številki.

Ocena knjižice Lojzke Hočvar-Megličeve: »Moj novorojenček« izide prihodnjič.

Urednik

BOLGARSKI KMET.

Ime Kosta Todorov v našem kmet-skem gibanju ni tuje — saj je bil on eden najbližjih in najboljših sodelavcev velikega bolgarskega kmetkega vodje Aleksandra Stambolijskega. Pred kratkem je objavil Kosta Todorov članek v beograjski »Politiki« o vojnih krivicah v Bolgariji. Članek je zelo zanimiv in podučen; iz njega povzema-mo sledeče odstavke:

Tudi v tem slučaju kot pozneje pri izved-bi velikih reform režima sem opazil feno-men velikega pomena: kako se velike ideje in zamisli izmaličijo pri izvedbi v življenje. Kadar se neka ideja rodi v možganih, srcu in zavesti velikega človeka, pade gotovo v reke običajnih, srednjih ljudi, ki je niti ne razumejo niti zapopadejo. Oni vnesejo v njo svoje lastne majhne strasti in jo toliko časa spreminjajo, da je ni več spoznati. Stambo-lijskega zamisel (o kaznovanju vojnih kriv-cev) je bila moralna in vzvišena; imela je ogromen vzgojen značaj, toda izvršilec te za-misli so zanesli v njo svojo duhovno vsebi-no in kaznovanje vojnih krivcev je bilo pol-no brezkončnih izsiljevanj, podkupljevanja, neumnosti in prestopkov. Zakon, katerega je Sobraanje izglasovalo o kaznovanju vojnih krivcev, je bil sam nerazumljiv. Za vojne krivce so smatrali tudi razne prave in nami-šljene spekulante. Bili so slučajni, da so bile po tem zakonu obtožene osebe radi tihotap-stva enega kilograma soli za časa vojne. In tako se je veliko vzgojno delo z zavestnim ali nezavestnim postopanjem pretvorilo v razdiralno delo uradnikov in strankarjev proti režimu...

Aprila meseca 1920 so bile objavljene no-ve volitve. Prvič sem šel na agitacijo. Pre-potoval sem vso južno Bolgarijo, toda govoril sem samo na dveh mestih, ker se nisem čutil govornika. Toda to potovanje je zapu-stilo v meni globoke posledice; spoznal sem pobližje notranjost države in vasi. Močnejši sem občutil narodovo bitje, njegov zdravi smisel in njegove želje. Zapopadel sem, da je resnični izvor politične modrosti naše države. Od kmeta sem slišal najpametnejše

besede tako o notranji kot o zunanji poli-tiki.

»Za nas ni rešitve brez bratstva s Srbijo, mi je rekel neki kmet v Kazl-Agaču, na turški meji. »Ako bomo složni — bo i mir i blagostanje... V nasprotnem slučaju bo-mo propadli, ker nas bodo pojedle velesile kot trgovski karteli pojejo zaslužek malega proizvajalca.«

»Dajte nam cenen kredit, pa ne bo ode-ruhov«, mi je rekel neki drugi kmet iz Ljahovega v bližini Tatar-Pazardjika.

»Brez šolanih ljudi ne moremo« je pri-pomnil neki stari kmet iz okolice Nove za-gore. »Poslušali jih bomo, toda naj se tudi oni obrnejo k nam. Tako skupno bomo lah-ko napravili dobro delo...«

»Kaj mislite o vojnih krivicah? Ali je dobro, da so zaprti?«

»Dobro je... Toda še boljši bi bilo, če bi se našel kdo, ki bi jih zaprl... popreje... že leta 1915.«

GLEDALIŠČE V PRIRODI

Poleti, ko je kakor pravijo »pasje vroče«, se zapirajo vrata naših podeželskih gledališč. Vzroka sta prav za prav dva in sicer: dela na poljih vzamejo našim igralcem toliko časa in tako so naporna, da ni niti volje, po-skušati kakšno igro zvečer, ko leže mrak in ko je tako čudovito prijetno zunaj, — po-skušati nekje v zaprtem prostoru. Ljudje bi se pa tudi iz istega vzroka težko dali zvabiti v nedeljo popoldne ali zvečer v društveno dvorano, da prisostvujejo, — če tudi še tako lepi in zanimivi predstavi. Vsakdo išče za-točišče v senci in hladu, da se odpočije in razvedri, oko se pa pase po poljih, kjer se bohottijo plodovi dela prejšnjih dni. Naše igralce pa vseeno nikakor ni minula volja igrati. Seye, kdo bo pa poslušal v zaprtem prostoru, ko je zunaj tako prijetno in se človek ves preda večernemu hladu. »Posku-šati v prirodi, tisto pa že«, bo z veseljem dejal vsakdo na vaše povabilo, kateremu bo sledila tudi primerna razlaga, kako si to gledališče v prirodi zamišljate.

Stalna gledališča v prirodi so pri drugih narodih že zelo razvita in tudi pri nas se že uveljavlja zamisel stalnih društvenih pri-rodnih gledališč. Pa ne le, da so pri drugih narodih ta gledališča zelo razvita in razšir-jena, postala so narodno bogastvo in ponos.

Najbolj primeren kraj za gledališče v prirodi je gozd; saj nudi gozd hlad, pa tudi izredno akustiko, dalje primeren okvir in sploh je poskrbljeno v gozdu za vsestransko udobnost. Poiščemo kraj, kjerkoli v gozdu, ki nudi livado, obrobjeno z obronkom. Takšno ploskev iztrebimo, zravnamo in uredimo, kot sceno (oder). Svet, ki se pa dviga v polkrogu, opremimo s klopnicami, to je iz zemlje zabitih količev in počez položenih žaganc. Ti sedeži oziroma klopi stopajo v enakomernih presledkih, tako, da od daleč izgledajo kot stopnjišče. Seveda si bomo izbrali kraj, kjer drevesa ne rastejo preveč na gosto, ampak jih je le toliko, da nudijo senco. Paziti moramo na presledek med prvo vrsto klopi in prostorom, kjer se igra, da oni, ki sede najbolj visoko, lahko udobno vidijo celo površino. Seve moramo svet, kjer se postavi gledališče, temeljito iztrebiti in najpreje izkopati in označiti stopnjišče, na katerega potem razvrstimo klopi. Scena (oder) sama je raven prostor z naravnim ozadjem — gozdom. Sceno omejimo na ta način, da na eni strani postavimo lopo, ki na zunaj izgleda kot narodna kočica, služi pa le kot garderoba igralcem in včasih kot kulisa. Mesto napovedovalca je zopet v sredi, kjer se mu v zemljo izkoplje sedež in se ga maskira z umetnim grmom. Na tako opremljenem gledališču lahko prirejamo igre, pa tudi nastope domačega pevskega odseka, recitacije poedincev ali cele grupe, nastope šaljive dvojice, polke v narodnih nošah, koncerte tamburaških zborov in podobno. Več pestrih točk, kot sem jih navajal, združimo v program, ki mu damo, oziroma ga opremimo s poljubnim naslovom: Iz naše vasi . . ., Pomlad je tu . . ., V gozdu . . ., Fantje in dekleta govorijo . . . Paziti torej moramo, da priktrojimo naslov programu. Mislim, da se na ta način lahko razvijejo iz majhnih poizkusov narodne revije iz našega kmetskega življenja, ki jih mi Slovenci na žalost še nimamo.

V prirodi se lahko priredi vsaka igra, seve, da so najbolj prikladne one, ki zajemajo iz kmetskega življenja in zgodovine.

Dejanje, ki se odigrava v izbi se prenese pred lopo, kjer je scena opremljena z mizo, stoli in rekviziti, ki so neobhodno potrebni in o katerih je v dejanju govor. Ker gledališče v prirodi nima zastorja se na začetek opozori občinstvo z udarcem na zvon. Pavze

se pa lahko izpolnijo s pevskimi nastopi ali pa s točkami tamburaškega zbora.

Kar se tiče organizacije same bi v glavnem rad opozoril na enotnost cen vstopnic, ne preveliko oddaljenost gledališča od vasi, sedeža društva, in točno naznačenje poti do gledališča.

Boste videli, kako bodo ljudje vzljubili gledališče v prirodi, kjer se jim nudi vsestransko prijetna zabava in razvedrilo, kako bodo predstave v prirodi vedno dobro obiskane. Obiskovali jih bodo ne samo ljudje iz domače vasi, temveč tudi iz bližnjih, in vaša naznanila in sloves bosta privabila marsikaterega nedeljskega izletnika, letoviščarja in druge, kar pa pomeni tudi finančni efekt. Gledališče v prirodi to svojo priljubljenost zaslužno uživa, ker nudi vzgojne in zabavne urice, odvrača ljudi, ki se v nedeljo nimajo kam dati, od gostilne in tudi igralcem pripravlja veselo zabavo in zavest o opravljenem prosvetnem delu.

Josip Borko

* * *

»Našim podeželskim odrom« se bo imenovala knjižica, ki jo pripravlja naš sodruznik Borko Josip in ki bo izšla letošnjo jesen. Knjižica podrobno obravnava vse funkcije, ki so v zvezi z odrskim delovanjem, obširno razpravlja o pomenu našega podeželskega odrstva s praktičnimi nasveti in slikami o ureditvi in opremlitvi naših odrov in o inscenaciji. V poglavju: »Ljudje na in za odrom« so temeljito obravnavane vse funkcije sodelavcev na odru. Delo je zgrajeno paralelno s pripravljanjem gledališke predstave, določen je postopek in knjižica daje celotno sliko, kako se pripravljajo in vpriparjajo gledališke predstave. Knjižica bo tudi opremljena s poglavjem o izbiri gledaliških iger in repertoarjem naših podeželskih odrov, ter bo kratka vsebovala vse, kar moramo vedeti kot igralci — diletanti.

*

DR. ANTON BONAVENTURA JEGLIČ, bivši ljubljanski knezoškof, je praznoval pred kratkem petinosemdesetletnico svojega rojstva. Sivolasemu dušnemu pastirju, ki je igral v naši politični zgodovini važno vlogo, želimo še mnogo let!

† JOZEF PILSUDSKI

Novo poljska država je zgubila svojega ustanovitelja. Maršal Josip Pilsudski je po

mučni boleznj preminul. S kraljevskimi častmi je poljski narod spremil Pilsudskega na zadnji poti.

PANEVROPSKO GIBANJE.

(Prikaz in misli ob knjigi Coudenhove-Kalegri »Evropa se probuja«).

Ob svoji štiridesetletnici je izdal v založbi »Paneurope« Coudenhove-Kalegri, osnoveatelj in vztrajni prvoboritelj organiziranega povojnega panevropskega (vseevropskega) gibanja, knjigo z gorenjim naslovom, v kateri je prav nazorno prikazal in utemeljil potrebo po združitvi vseh evropskih držav v enotno državno zvezo, v kateri bi vsi Evropejci čutili, da jim je Evropa skupna domovina.

Coudenhove-Kalegri nam pokaže, kako je po odkritju Amerike postala Evropa vodilna sila, ki je vladala dejansko politično in gospodarsko preko svojih držav vsemu svetu, prav tako je pa tudi v duhovnem pogledu bila prva, v kar jo je usposobil neverjetni razvoj njene tehnike, znanosti in sploh kulture. Ta nadoblast je trajala celih 400 let in se je pričela vidno krhati koncem prejšnjega in v začetku tega stoletja in sicer z izidom špansko-amerikanske in rusko-japonske vojne. Za časa svoje svetovne oblasti pa Evropa ni znala ali hotela dvigniti pri svojih narodih tudi čuta in zavesti o evropski skupnosti, o čemur se lahko sami dan za dnem prepričamo, če količkaj zasledujemo javno življenje v Evropi, kjer si narodi stoje z nezaupanjem, da celo z mržnjo nasproti in se na prvi pogled ne more nikakor še trditi, da bi jih prešinjala neka zavest o skupnosti. Pisatelj nam na duhovit način prikaže, kako so medsebojne razprtije ogromno škodovala interesom posameznih evropskih držav in je zlom evropske svetovne oblasti posledica evropske nesloge. Evropa je najprej izgubila svoje kolonije v Ameriki, nato pa so še Rusijo premagali Japonci; to vse je silno odmevalo po svetu, ker so s tem drugi narodi spoznali, da jih belo pleme ne nadkriljuje. Svetovna vojna je končno porušila vpliv in oblast Evrope in je prva svetovna sila postala Amerika, Japonska pa prva sila Azije.

Politično in zgodovinsko dejstvo je, da so se po svetovni vojni na svetu razvile in pojavile nove svetovne sile in sicer Panamerikanska Unija, Vzhodnoazijski blok pod vodstvom Japonske, Sovjetska Unija in Velika

Britanija, kot najstarejša med njimi. Vse te sile niso sicer še popolnoma izgrajene, najmanj še Vzhodna Azija, vendar se prav v zadnjih mesecih tudi tamkaj jako hitro razvija položaj v smeri enotnega bloka Kitajcev in Mongolov pod vodstvom Japoncev; po zadnjih vesteh je prišlo med Japonci in Kitajci do neverjetno tesnega »prijateljstva«.

Radi ponazoritve razmerja sil med navedenimi velikimi gospodarskimi, političnimi in kulturnimi enotami posnemam iz navedene knjige sledeče podatke:

Velika Britanija (Anglija z dominijoni) ima skupno na 35,173.000 km² površini 517,715.000 prebivalcev,

Sovjetska Unija na 21,176.000 km² površini 165,700.000 prebivalcev.

Vzhodna Azija (Japonska, Kitajska, Mandžuko) na 11,783.000 km² površine 545,040.000 prebivalcev.

Panamerika (severna, srednja in južna) na 30,033.000 km² 257,440.000 prebivalcev.

Med temi obstoječimi ali nastajajočimi velikimi državnimi tvorbami se nahaja Evropa s svojimi 32 državami, ki imajo skupno 5,845.000 km² površine in 374,992.000 prebivalcev; k Evropi spadajoče kolonije pa obsegajo 21,432.000 km² s 154,058.000 prebivalcev, tako da ima Evropa skupno s kolonijami površine 27,277.000 km² in 502,050.000 prebivalcev. To nam prikazuje, da je še vedno Evropa ena največjih sil na svetu in bi zato tudi še vedno igrala odločujočo vlogo v svetovni politiki in gospodarstvu, če bi se njeni sinovi ne borili med seboj, temveč svoje najboljše moči združili k skupnemu plodonosnemu ustvarjanju v svojo korist in Evrope, pa tudi v splošno korist človeštva. V tem, kako naj bi se izvedla ta združitev, je smisel evropskega vprašanja in od odgovora je odvisno, ali se bo Evropa z razcepljanjem sama uničila ali se bo pa obratno uvrstila kot velisila med ostale in bo soodločala o svoji usodi ter usodi človeštva.

V podrobnosti se ne morem spustiti, ker je tu knjiga, ki je prikupno in v poljudnem slogu pisana ter jo je vredno prebrati, vendar bi prikaz ne bil popoln, če bi ne povzel ono jedrnatno utemeljevanje pomena vseevropskega gibanja oziroma misli z zgodovinskimi predhodniki, ki so tudi zgodovinsko svareči vzgledi.

Zgodovina Evrope se prične z zgodovino Grčije; na grškem polotoku je nastala prva evropska kultura, ki je bila v zavestnem nasprotju z azijsko. Slednja je bila udeležena v perzijski univerzalni in togi monarhiji, grška oziroma evropska je pa bila polna neukrotljive volje po svobodi, polna živega idealizma in volje po lepoti in popolnosti. Grško svobodoljubje je bilo tako silno, da so se težko združevali posamezniki oziroma rodovi v neko edinico višjega reda; istotako je bilo seveda težko združiti mesta in kraje v enotno državo. V Grčiji so tvorili mesta in mesteca vsako za sebe državo, vsled česar se grčija ni mogla trajno ujediniti. Grki so gotovo najgenijalnejši narod starega veka, pa si vendar niso mogli ustanoviti lastne močne države, čeprav so imeli pri vsej svoji politični razdrobljenosti močan čut za helenško (grško) skupnost in so vse one, ki niso bili Grki smatrali za barbare ter so jih kot take tudi označevali. Neke združitve so pa tudi Grki poznali in jih oživotvorili in sicer so poznali sportne, kulturne in verske zveze, politično so pa ostali razdrobljeni in je med posameznimi mesti oziroma državicami vladala pravcata anarhija, saj so se le državice neprestano medsebojno borile.

V tej razcepljenosti so Grki tudi ostali, ko so prešli svoje prvotne meje in so si pričeli ustanavljati ob Sredozemskem in Črnem morju kolonije. Začasno je med brati prenehalo vojskovanje, ko so jih Perzejci napadli, toda čim so nevarnost odstranili, so nadaljevali z medsebojnim bojevanjem. V teh borbah sta se v medsebojnem pobijanju odlikovali državi Atene in Sparta ter je borba trajala celih 30 let, nakar si je sadove Spartine zmage prilastila državica Tebe, ker je Sparto preveč izčrpalo, da bi jih mogla braniti za sebe. Perzijci so končno, pri takem lastnem grškem uničenju, Grkom zavladovali ter so jim v mirovnih pogojih prepovedali vsakršno medmestno združevanje. Grčija je bila brez moči in je v nadaljnjem razvoju prišla pod makedonsko nadoblast. Za časa Filipa Makedonskega so sicer Grki poslednjič poskusili ustanoviti vsehelensko zvezo, toda bilo je prekasno. Po propadu makedonske države so bila grška mesta sicer zopet svobodna, toda zgodovina in prejšnja usoda jih ni ničesar naučila ter so nadaljevali z

medsebojnim uničenjem, dokler jim niso zagospodarili Rimljani.

Ali ne sliči usoda Grčije usodi Evrope in ali ni tragedija Grčije resno svarilo Evropejcem? Razdrobljena, needina in nesložna Evropa se ne bo uveljavila in seveda tudi ne bo mogla ščititi svojih prebivalcev v tako razgibanih tokovih svetovne politike in gospodarstva in ne bo kos uvodoma omenjenim svetovnim silam, kljub svoji bleščeči in visoki kulturi in svojim duševnim lastnostim, s katerim nadkriljuje ostale. Postala bo plen ostalih sil, kakor Grčija, ki je padla na stopnjo navadne rimske province, čeprav se je prav tedaj grška kultura razprostrla preko vzhoda in zapada na ves tedaj znani svet. Tragika Grčije je bila v tem, da se ni pravočasno ujediniła in njena usoda nam prav nazorno razkriva smisel in potrebo panevropskega gibanja.

Tekom svojega zgodovinskega razvoja se je Evropa že večkrat skušala politično združiti kakor v stari rimski državi, državi Karla Velikega, nakar so evropsko misel vzdrževali papeži v Rimu, ko se je obenem težišče preselilo s posvetnega na duhovno polje ter se je osnovala duhovna svetovna sila; končno je skušal Napoleon oživotvoriti vseevropsko misel, ko je hotel ustvariti novo enotno državo v vsej Evropi.

O združitvi držav Evrope, kjer naj bi vladal mir in bratstvo, je sanjalo mnogo velikih duhov in mislecev od Danteja in češkega kralja Jurija Podjebradskega, ki si je zamislil zanimiv načrt organizacije evropske zveze držav, preko Jean Jacques Rousseaua, Kanta in Leibniza, Saint Simona, Victorja Huga, Mazzinija do Masaryka in končno pisatelja knjige, ki sebe ne imenuje, zato pa govori zanj vse njegovo ogromno delovanje. Pisatelj je neumorno na delu, da si pridobi pristaše in da prepriča ostale o nujni potrebi združitve in pomaga v naši podzavesti tleči misli o skupni evropski domovini, da se razvije in usidra v našo zavest. Da doseže svoj cilj, mora biti v stalnem stiku s čim večjim številom evropskih javnih delavcev, da se pri reševanju vsakodnevnih važnih vprašanj vpliva na rešitev tako, da bo ista čim bolj v skladu z interesi Evrope kot celote. Pri opisovanju povojnega panevropskega gibanja se vrste pred nami vsi znani državniki, ki so odločilno posegali in ustvar-

jali politično in gospodarsko življenje narodov.

Vsevropski program obsega sledeče glavne točke — mir med evropskimi državami, ki se naj povežejo v politično meddržavno zvezo, kjer bo spore reševalo skupno meddržavno razsodišče, carinske meje odpadejo in vlada po vsej Evropi trgovinska prostost; skupno je vojaštvo in denar, kakor tudi udeležba pri evropskih kolonijah, ščitijo se kulture in narodne manjšine in Evropa bi bila kot celota članica Zveze narodov.

Pokret, ki ga podrobno popisuje že navedena knjiga, je jako simpatičen in po vsem povedanem tudi potreben. Pripomniti moram, da se je gibanje pod silo perečega agrarnega problema vzhodne Evrope pričelo intenzivno baviti s tem vprašanjem in ga postavilo popolnoma v ospredje svojih proučevanj in prizadevanj; pisatelj v knjigi trdi, da bi Združena Evropa lahko sama rešila agrarno krizo, kar izpričujejo tozadevni statistični podatki, saj Evropa po njih več potroši agrarnih proizvodov kot jih dejansko proizvaja.

Pokretu želimo v tem nevarnem vrenju med evropskimi narodi in državami čim

večjega uspeha in razmaha, prav tako pa naj bo z uspehom kronano tudi delovanje agilnega prvoboritelja. O pokretu bomo morda prinesli še kakšne podrobnosti, predvsem o njegovih pogledih na ureditev gospodarskih vprašanj v Evropi, ako bosta seveda prostor in urednik dopustila. Priporočam to, kajti kmetjsko-mladinsko gibanje mora poznati in tudi podpirati vsako pozitivno, tvorno delovanje in tako je prav gotovo vseevropsko gibanje.

M. P.

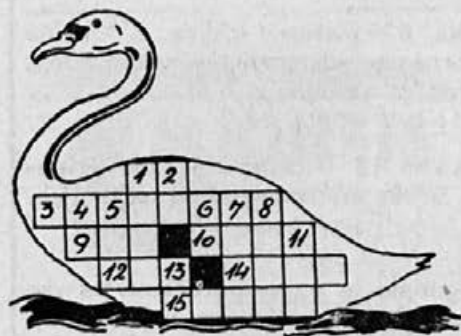

Prihodnja številka in sicer dvojna (7. in 8.) — izide 20. avgusta, na kar posebej opozarjamo vse cenj. naročnike. Tej številki bo priložena tudi priloga vzorcev za naša dekleta.

Cenj. dopisnike obveščam, da jim bom pismeno odgovoril.

Urednik

UGANKE

KRIŽANKA »LABOD«

Vodoravno: 1. kazalni zaimek, 3. gor na jug-ital. meji, 9. član družine, 10. kraljevina v Mezopotamiji, 12. priprava za lovenje rib, 14. Ober, 15. sodni zbor.

Navpično: 1. utežna mera, 2. ploskovna mera, 4. igralna karta, 5. jadranski otok, 6. kem. znak za nikelj, 7. azijska država, 8. pijača, 11. nadstropje (srbh.), 13. kratica za konjsko silo.

REŠITEV KRIŽANKE »ŽABA«

Vodoravno: 1. Kot, 4. Varna, 6. birma, 7. žolna, 8. pismo, 9. dna.

Navpično: 1. Krma, 2. ona, 3. ta, 4. Vilma, 5. Arno, 6. Bosna, 7. žid.

— Kaj pa kmet, je tudi pri vas hudo zadolžen? — je vprašal Bajkić tiho.

Hudo, gospod, do grla.

— Kako, zakaj?

Kmet z brazgotino ga je postrani pogledal, z enim očesom, in posmehljivo odgovoril:

— Zato, ker smo leni. Saj sami vidite: samo podnevi delamo... in samo če je mesečno tudi ponoči. Sicer pa lenarimo in po cele noči spimo, ko kokoši. In vsak golač bi rad praznoval slavo, ko ženi sina, pa gostije prireja! Vse to vemo, gospod. Kmet slabo dela, često praznuje, dosti spi, razsipa, se zakopava v dolgove. Tudi mi prebiramo časopise in vidimo, kaj vi mislite o nas. Sključiti se je treba in delati, delati, do sodnega dne, crkniti pri delu za drugega! —

— Ko sem bil na bojišču, pa so mi prišle težke misli, ali pa sta me pograbila uboštvo in nesreča, sem vedel, kaj je: vojska je; narodi se tepo za svojo svobodo in prevlast; ne bo trajalo dolgo, konec bo enkrat in kdor ne pade, bo pozabil na trpljenje, znova bo oral, kdor je oral. Kakor pa je danes — od tega današnjega se ni mogoče vrniti na tisto, kar je bilo. Ko danes orjem, ne vem, čigavo bo zrno. —

Branimir Ćosić: Pokošeno polje

(Pred kratkem je to delo mladega srbskega pisatelja izšlo v prevodu Toneta Potokarja v ljubljanski založbi »Hram«.)

Priporočajte in čitajte revijo GRUDA

Mlad in napreden kmetovalec uporabljaj stalno umetna gnojila, ker ista povečajo in poboljšajo poljske pridelke. V to svrhu priporočamo:

Mešano gnojilo Nitrofoskal-Ruše,

ki vsebuje 4% dušika, 8% fosforne kisline, 8% kalija in 33% apna. To gnojilo priporočamo za okopavine, posebno za krompir in travnike.

Nitrofoskal I

ki vsebuje 8% dušika, 6% fosforne kisline, 8% kalija in 35% apna priporočamo za gnojenje vinogradov, sadonosnikov in vrtov za zelenjavo.

Nitrofos

ki vsebuje 4% dušika in 12% fosforne kisline priporočamo za gnojenje žitaric in travnikov na težjih tleh.

Apneni dušik

je izvrstno dušično gnojilo in ga priporočamo za vse gospodarske rastline. Z apnenim dušikom naj se gnoji redno vedno pred setvijo in se ga naj zaorje. Travnike pa gnojiti v jeseni ali zgodaj spomladi, ko sneg skopni.

Naročajte skupno, ker v tem slučaju Vam pride gnojilo cenejše. Naročila sprejema Tvornica za dušik v Rušah.

V nevarnosti

je tvoj denar, če ga držiš doma

Roparji

prežijo za najmanjšimi prihranki

Zaupaj

denar domačim hranilnicam!

Nalagaj

svoje prihranke v

Hranilnico Dravske banovine

(prej Kranjska hranilnica) v Ljubljani.

Zanjo jamči

vsa Dravska banovina z vsem premoženjem in vso davčno močjo.

Priporočajte
in širite
GRUDO

KLIŠETE
*vseh vrst po
fotografijah
ali risbah
izvršuje
najsolidneje*

KLIŠARNA ST. DEU
LJUBLJANA-DALMATINOVA 13

TISKARNA

DRUŽBA Z O. Z.

KAMNIK

Čekovni račun št. 10.560

*

Moderno urejeno grafično
podjetje. Ustanov. l. 1900

*

Izvršuje vsa tiskarska dela
hitro, lično in po konkurenčnih cenah. Specijalna
dela: trobarvne razglednice
in prvovrstni tisk knjig

*

Nujna naročila izvrši takoj

Proračuni poštnoobratno!

*

SLATNAR

Denar naložite najbolje in najvarneje

pri domačem zavodu

KMETSKI

HRANILNI IN POSOJILNI DOM

**registrovana zadruga z neomejeno zavezo
V LJUBLJANI, Tavčarjeva (Sodna) ulica 1**

Telefon št. 28-47. Račun poštne hranilnice št. 14.257. Brzjavi: „Kmetiskidom“
Žiro račun: Narodna banka.

Vloge na knjižice in tekoči račun sprejema proti najugodnejšemu obrestovanju - večje stalne vloge po dogovoru

Jamstvo za vse vloge presega večkratno vrednost vlog

Strankam nudi brezplačno poštne položnice za nalaganje denarja.

Posojila daje proti poroštvu, na vknjižbo in proti zastavi premičnin in vrednostnih papirjev ter kredite v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Oskrbuje: Kavcije, inkase, srečke in vrednostne papirje
Preskrbuje: Čeke in nakaznice (nakazila) na druga mesta

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8. - 12. $\frac{1}{2}$
in od 3. - 4. $\frac{1}{2}$, le ob sobotah
in dnevih pred prazniki od
8. - 12. $\frac{1}{2}$ ure.

PODRUŽNICI:

Kamnik — Maribor

Stanje vlog: Din 35,000.000.- Rezerve: Din 1,300.000.-